

Колчук Я., здобувач вищої освіти, гр. БМБ 1/1
Науковий керівник: Березовська Т., к.і.н., доцент кафедри
українознавства
Миколаївський національний аграрний університет

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ШЛЮБУ

Існування багатьох визначень шлюбу та сім'ї обумовлено, мабуть, багатоманітністю різних сфер знання, які беруть ці явища за предмет дослідження, і, відповідно, відокремлюють тільки деякі його сторони. Крім того, визначення сім'ї і шлюбу змінюються разом із історичним розвитком цих явищ і разом із розвитком самої науки, яка в формалізованих струнких дефініціях все більш адекватно відтворює сутність предмету.

На думку психологів-сучасників, шлюб – це поняття, яке відображає соціальні норми і відносини, які складаються між людьми на основі цих норм. Тобто шлюб – сукупність інституційованих соціальних норм, які санкціонують та регулюють взаємовідносини між подружжям, їх права та обов'язки по відношенню один до одного, а також відповідна цій сукупності норм форма відносин між подружжям. Кожній з форм шлюбно-сімейних стосунків відповідають різні життєві світи особистостей. Життєвий світ формується на перехресті зовнішнього світу і внутрішнього, які знаходяться в процесі динамічного взаємовпливу. Мабуть саме тому нам так важко буває зрозуміти пращурів: змінилися умови існування, цінності, орієнтири, актуалізувалися інші потреби, змінилися життєві світи.

Первинною формою шлюбно-сімейних стосунків є проміскуїтет – неконтрольовані, неупорядковані статеві стосунки усіх з усіма. Вибір партнера виконується тут на основі сексуального потягу і фізичної потреби в його задоволенні. Нема вибору партнера на все життя, є вибір на одну мить, час, ніч. Але виникає проблема: жінка, якщо вона вагітна, не може вже більше стрибати по лісах і луках та здоганяти здобич. Народжується дитина, жінка повинна її викормити і відновити свій організм після родів. Близько року вона не має можливості повноцінно турбуватися про себе, і тим більше про свою дитину. Інстинкт продовження роду та зберігання життя вимагає виникнення більш стійких зв'язків, в яких партнер зміг би взяти на себе турботу про жінку і потомство. В цей час вибір партнера визначає природній відбір: в жінці несвідомо шукаються зовнішні ознаки можливості народження здорового і чисельного приплоду, у чоловіку – здатність до продукування здорових, сильних дітей, забезпечення їх та їх матері всім необхідним, навчання дітей потрібним для виживання навичкам. Про кохання не йдеться: необхідно просто фізично вижити, продовжити рід.

В епоху проміскуїтета основними є органічні потреби (в їжі, воді, сексі і т.і.), задоволення яких забезпечує виживання. По мірі розвитку людства поступово домінуючим стає інстинкт продовження роду, який поряд з органічними потребами актуалізує потребу у безпеці.

З часу виникнення групового шлюбу з'являються перші шлюбні обов'язки та права. Саме завдяки наявності прав та обов'язків груповий шлюб вважається першою формою шлюбу.

У період християнства закони про шлюб змінюються, але тенденція чоловіка здобувати повагу за рахунок пасивного пристосування жінки жінки зберігається. Християнська сім'я надає батькові (чоловікові) роль голови, Вождя і Вчителя. Жінка знаходиться у підпорядкованому положенні: вона має дуже мало прав, але багато обов'язків. А ось Слов'янські сім'ї XIV-XVII сторіччя характеризуються більш рівним розподіленням прав та обов'язків між чоловіком та жінкою, свободою, авторитетом та соціальною активністю жінки. Сім'ї включають в свій склад братів, їх дружин, їх дітей. Заміжня жінка має таку ж свободу, як і до шлюбу. Вона має можливість розлучитися та повернутися до дому матері і батька. Чоловікі відповідають за зовнішній, природний та соціальний простір, а жінка – за внутрішній простір – дім та сім'ю.

Кожна з історичних форм шлюбно-сімейних стосунків задовольняє актуальну на той час потребу особистості: від органічних потреб (в часи проміскуїтета) до потреби у пізнанні (нині).

Еволюція шлюбно-сімейних стосунків характеризується поступовою автономізацією особистості. Прадавня особистість не уявляє свого існування без інших, вона повністю залежить від колективу; задоволення її потреб, її виживання можливе лише за допомогою, участю інших. Сучасна людина спрямована на створення союзу цілісних особистостей, які об'єднані один з одним не тільки спільними цілями, а й взаємодоповненістю їх життєвих світів.